

Streszczenie rozprawy doktorskiej mgr Izabelli Haertlé

Czynniki zmniejszające ryzyko niedostosowania społecznego: badania młodzieży w podejściu narracyjnym

Główny problem badawczy przedstawiony w niniejszym projekcie dotyczy ustalenia czynników, od których zależy zmiana w kierunku przystosowania u adolescentów zagrożonych niedostosowaniem społecznym. Celem projektu było poznanie uwarunkowań tego procesu, oraz sprawdzenie, czy konstruowanie tożsamości narracyjnej za pomocą metody wywiadu narracyjnego może mieć korzystny wpływ na ten proces. W ramach pierwszego z dwóch zrealizowanych badań przeprowadzono eksperyment mający określić, czy skonstruowanie tożsamości narracyjnej korzystnie wpływa na poziom przystosowania i innych zmiennych związanych z tożsamością. Drugie badanie miało charakter diagnostyczno-eksploracyjny i zmierzało do zidentyfikowania splotu warunków (wydarzeń życiowych i działań podejmowanych) umożliwiających zmianę w kierunku przystosowania. Badaniami objęto grupę podopiecznych ośrodków socjoterapii ($n=60$, po 30 osób w grupie eksperymentalnej i kontrolnej, wiek 18-20 lat) oraz absolwentów tych ośrodków ($n=31$, wiek 21-24 lata). Analizy miały charakter ilościowy i jakościowy: w ramach analiz ilościowych kontrolowano zmienne takie jak poziom przystosowania (RISB), style tożsamości (ISI-5), sprężystość psychiczna (KSP), a w ramach analiz jakościowych przeprowadzono analizę wywiadów ukazujących czynniki przystosowania i nieprzystosowania w badanych grupach. Z przeprowadzonego w grupie podopiecznych eksperymentu wynika, że skonstruowanie tożsamości narracyjnej na drodze pogłębionego wywiadu łączącego metody Historii Życia (McAdams, 2008) i Konfrontacji z Sobą (Hermans, Hermans-Jansen, 2000), istotnie wpłynął na wzrost poziomu przystosowania, zaangażowania i obniżenie poziomu dyfuzyjno-unikowego stylu tożsamości w grupie eksperymentalnej. Z analiz jakościowych przeprowadzonych wywiadów można też wnioskować, iż jest to odpowiednia metoda do pracy z młodzieżą zagrożoną niedostosowaniem społecznym. Badanie eksploracyjne wykazało, że styl tożsamości dyfuzyjno-unikowy szczególnie predysponuje w kierunku nieprzystosowania i obniża prawdopodobieństwo sukcesu szkolnego. Ponadto bezpieczne i wspierające środowisko zapewniane przez ośrodki socjoterapii i szeroko doceniane przez przebywającą tam młodzież okazuje się niewystarczającym czynnikiem wpływającym na zmianę w kierunku przystosowania. Konieczne jest również podjęcie świadomej pracy nad rozwojem osobistym, dokonanie w sobie zmiany dotyczącej sposobu myślenia i interpretowania rzeczywistości, przekładającej się na nowe strategie mierzenia się z wyzwaniami życia codziennego. Ponieważ styl tożsamości dyfuzyjno-unikowy okazał się być ważnym czynnikiem nieprzystosowania, niezbędne wydaje się przeciwdziałanie mu poprzez uświadamianie, mierzenie, sprawdzanie postępów w zakresie samorealizacji, stymulowanie autorefleksji. Odpowiednio zaprojektowany program profilaktyczny zorientowany wokół konstruowania tożsamości narracyjnej, mógłby uwzględnić wszystkie powyższe wnioski i wpłynąć na wzrost przystosowania młodych ludzi zagrożonych niedostosowaniem społecznym. Jak okazuje się na podstawie niniejszych badań, tożsamość, która intensywnie kształtuje się w okresie adolescencji, jest kluczową sferą mającą wpływ na przystosowanie.